

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

Αυτοδιοίκηση, λογοδοσία, ποιότητα, εξωστρέφεια

Κείμενο Διαβούλευσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	3
Η ΝΕΑ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	4
ΤΑ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	5
ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ	7

1. Νέα ταυτότητα με νέα ηγεσία και ενίσχυση της αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ. Νέα σχέση εμπιστοσύνης με την πολιτεία και την κοινωνία, με λογοδοσία και ευθύνη	8
--	----------

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ: ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	11
<i>Οι αρμοδιότητες της Συγκλήτου/Συνέλευσης και του Συμβουλίου: ευθύνη και διακριτοί ρόλοι</i>	12
<i>Η σύνθεση του Συμβουλίου: ευθύνη, ηγεσία, κοινωνική λογοδοσία και αλληλεπίδραση</i>	13
Ο ΠΡΥΤΑΝΗΣ	13
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΤΕΙ	13
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ	13
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	14
<i>Διδακτικό/ερευνητικό προσωπικό</i>	14
<i>Προϋποθέσεις εκλογής</i>	14
<i>Παράλληλη υπηρετήση σε ΑΕΙ ελληνικό και άλλης χώρας</i>	15
<i>Αναστολή καθηκόντων</i>	15
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	15
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ	15
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΤΡΟΦΟΙ	15
ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΙ ΥΠΟΤΡΟΦΟΙ	16
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΑ: ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	16
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ: ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΤΥΠΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	16
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ, ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	16
<i>Νέοι κανόνες: έμφαση στα επιτεύγματα των ιδρυμάτων</i>	16
<i>Θεσμοί χρηματοδότησης: διαφάνεια και εμπιστοσύνη</i>	18
<i>Υπηρεσίες υποστήριξης των φοιτητών</i>	18
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	19
ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	19

2. Πτυχία με αντίκρισμα: νέα οργάνωση της μάθησης και των προγραμμάτων σπουδών που διευκολύνουν την κινητικότητα και ενισχύουν τη διεπιστημονικότητα	21
ΝΕΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ	22
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	24
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΝΕΑΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΑΙΧΜΗΣ	24

3. Ενίσχυση του διεθνούς χαρακτήρα και της διεθνούς παρουσίας των ιδρυμάτων, σε άμεση σύνδεση με το νέο πρότυπο ανάπτυξης της χώρας: ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική για τη διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης	26
---	-----------

Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Ελλάδα βρίσκεται σήμερα μπροστά σε πρωτόγνωρες προκλήσεις. Η οικονομική κρίση ανέδειξε πολλές αδυναμίες με οδυνηρό τρόπο. Πολιτεία και κοινωνία οφείλουμε να απαντήσουμε με ένα άλμα προς τα εμπρός. Το εύρος των προβλημάτων επιτάσσει συντεταγμένες και μακροπρόθεσμα δημιουργικές λύσεις. Η αλλαγή δεν είναι απλώς επιλογή, είναι υποχρέωση όλων μας απέναντι στη χώρα και στις μελλοντικές γενιές.

Η μακροπρόθεσμη, σταθερή και διατηρήσιμη έξοδος από την κρίση, η αποφασιστική βελτίωση της θέσης της χώρας στο παγκόσμιο σύστημα δεν μπορεί να αναζητηθεί στο χαμηλό κόστος εργασίας. Αυτός ο ιστορικός κύκλος έχει κλείσει οριστικά για τη χώρα μας. Οι επιμέρους εναλλακτικές επιλογές συγκλίνουν προς μία βασική στρατηγική κατεύθυνση: νέο πρότυπο ανάπτυξης της οικονομίας με κοινωνική συνοχή. Το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας δεν μπορεί παρά να είναι διεθνώς ανταγωνιστικό και μακροπρόθεσμα βιώσιμο στην παγκόσμια, πλέον, οικονομία.

Το νέο πρότυπο ανάπτυξης προϋποθέτει τη συνεχή διεύρυνση των πραγματικών ελευθεριών που απολαμβάνουν οι πολίτες. Για να πετύχει, πρέπει να βασίζεται στην κινητοποίηση των θεσμών της πολιτείας, της κοινωνίας και της οικονομίας. Πρέπει να βασίζεται στην ενεργοποίηση μιας πολυδιάστατης διαδικασίας σε τοπικό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Μιας διαδικασίας που στηρίζεται πρωτίστως σε μορφωμένους, καταρτισμένους και κριτικά ενημερωμένους πολίτες, στην αξιοποίηση της τεχνολογίας και τη συνεχή προώθηση της καινοτομίας, στην ενθάρρυνση της ποιοτικής επιχειρηματικότητας που εμπνέεται από τη γνώση, στην ανάπτυξη μιας πολυπολιτισμικής, ανοικτής και ανεκτικής κοινωνίας. Ανθρώπινο κεφάλαιο και περιβάλλον δημιουργίας και καινοτομίας αποτελούν τις κρίσιμες προϋποθέσεις.

Τις τελευταίες δεκαετίες στόχος ήταν η μαζική ανώτατη εκπαίδευση, χωρίς ουσιαστικές διαφοροποιήσεις. Σήμερα βρισκόμαστε μεταξύ των χωρών με τα χαμηλότερα ποσοστά ολοκλήρωσης των σπουδών στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, με θέσεις σε αυτά που παραμένουν κενές, ακόμη και μετά την άρση των ορίων εισαγωγής. Γίνεται πλέον φανερό, ότι, μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, θα πρέπει να έχουμε ποικιλία ιδρυμάτων και προγραμμάτων σπουδών, με διαφορετική μορφή και στόχους, με διαφορετικές προϋποθέσεις εισαγωγής και προσδοκώμενα αποτελέσματα. Είναι απαραίτητο οι νέοι να έχουν διευρυμένες δυνατότητες κινητικότητας στο εσωτερικό των ιδρυμάτων αλλά και μεταξύ των διαφορετικών ιδρυμάτων της μεταλυκειακής εκπαίδευσης, με σύνδεση τίτλων σπουδών, γνώσεων, προσόντων και δεξιοτήτων. Οι στόχοι μας αυτοί συνδέονται και με τις αλλαγές που μελετώνται στην τεχνική εκπαίδευση αλλά και με τις πρόσφατες αλλαγές στην οργάνωση της Δια Βίου Μάθησης.

Η δημόσια εκπαίδευση και, ειδικότερα, η δημόσια ανώτατη εκπαίδευση καλείται να αναλάβει πρωταγωνιστικό ρόλο στην αναζήτηση διεξόδου από την κρίση. Στην κοινωνία της γνώσης, η προοπτική της μακροπρόθεσμα σταθερής και βιώσιμης ανάπτυξης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανώτατη εκπαίδευση, με την προοπτική των πανεπιστημίων και των τεχνολογικών ιδρυμάτων. Δεν υπάρχουν πλέον χρονικά περιθώρια. Οι αλλαγές πρέπει να αρχίσουν σήμερα. Αλλαγές που θα βασίζονται στα θετικά στοιχεία που ήδη υπάρχουν και που θα βελτιώνονται μέσω της άρσης των αρνητικών στοιχείων και με την προσθήκη νέων θετικών.

Ξεκινάμε από τη διαπίστωση ότι η δημόσια ανώτατη εκπαίδευση, τόσο του πανεπιστημιακού όσο και του τεχνολογικού τομέα, έχει διαγράψει τις τελευταίες δεκαετίες μια θετική και ανοδική πορεία. Μια πορεία με αναμφισβήτητα σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη, την πολιτική χειραφέτηση και την κοινωνική συνοχή.

Μια πορεία, όμως, που σήμερα χαρακτηρίζεται από άνιση ανάπτυξη και εμφανίζει σημαντικές υστερήσεις: μια ανοδική πορεία που κινδυνεύει από την παγίωση έντονων εσωτερικών διαφορών, όπου συνυπάρχουν δυναμισμός και δομική δυσκινησία ή και ακινησία: μια πορεία που κινδυνεύει από τα εσωτερικά και εξωτερικά στεγανά που έχουν αναπτυχθεί στη λειτουργία των ιδρυμάτων και αναστέλλουν ή εξαντλούν την προωθητική δύναμη του θεσμού.

Μια πορεία για τα αρνητικά της οποίας σημαντική ευθύνη φέρει η πολιτεία με τις πρακτικές άκριτης ίδρυσης ιδρυμάτων και τμημάτων χωρίς τη διασφάλιση της αναγκαίας και ουσιαστικής διεύρυνσης των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των νέων, με την ομοιόμορφη και ισοπεδωτική αντιμετώπισή τους ανεξάρτητα από τα επιτεύγματα και τις ανάγκες τους, με την περιορισμένη αυτοτέλεια των ιδρυμάτων και τους αναποτελεσματικούς γραφειοκρατικούς ελέγχους, και με τον τεχνητό περιορισμό των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων.

Το σημαντικότερο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας είναι το ανθρώπινο δυναμικό της. Η ανάπτυξη των γνώσεων και των ικανοτήτων του είναι συνδεδεμένη με την προοπτική των δημόσιων ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Γι' αυτό η νέα προοπτική της χώρας απαιτεί δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης εξωστρεφή, χωρίς εσωτερικά στεγανά, χωρίς στεγανά μεταξύ τους και σε διαρκή και δημιουργική αλληλεπίδραση με την κοινωνία και την οικονομία. Απαιτεί δημόσια ιδρύματα που θα αποτελούν χώρους δημιουργίας και προώθησης νέων ιδεών και προβληματισμών, καθώς και εφελτήριο για νέα ποιοτική απασχόληση και επιχειρηματικότητα, βασισμένη στη γνώση, την τεχνολογία και την καινοτομία.

Η νέα προοπτική της ανώτατης εκπαίδευσης έχει ως θεμέλιο τον νέο προσανατολισμό του συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το Νέο Σχολείο, αλλά και την οργάνωση της μεταλυκειακής εκπαίδευσης. Επιδιώκει την πραγματική διεύρυνση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των νέων. Είναι συνδεδεμένη με τη διεύρυνση των ευκαιριών για μάθηση σε όλη τη διάρκεια της ζωής.

Οι προκλήσεις που σήμερα αντιμετωπίζουμε και τα διακυβεύματα των αλλαγών δεν αφορούν μόνο την ελληνική ανώτατη εκπαίδευση. Πολλά –τα περισσότερα– από αυτά είναι κοινά με εκείνα που αντιμετωπίζουν οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται σημαντικές αλλαγές στις περισσότερες από αυτές, με αποτέλεσμα τη ριζική αλλαγή του ευρωπαϊκού τοπίου της ανώτατης εκπαίδευσης. Η Ελλάδα βρίσκεται σε θέση κατάλληλη, ώστε να διδαχτεί από τις επιτυχίες και τις αποτυχίες τους, με τρόπο δημιουργικό και προσαρμοσμένο στις ελληνικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες. Να δώσουμε πιο αποτελεσματικές απαντήσεις, με βάση τη σπουδαιότητα του ρόλου της ανώτατης εκπαίδευσης στην οικοδόμηση του νέου προτύπου ανάπτυξης της χώρας, που –όπως και για ολόκληρη την Ευρώπη– βασίζεται στη γνώση. Να απαντήσουμε δημιουργικά στα διακυβεύματα των αλλαγών:

- Πώς η ανώτατη εκπαίδευση της χώρας μας θα συνεχίσει να αποτελεί –σε συνθήκες σκληρότατων δημοσιονομικών περιορισμών– ένα θεσμό μαζικής ανώτατης εκπαίδευσης, αναγκαίας για την ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης, θεμέλιο του νέου προτύπου ανάπτυξης της χώρας;
- Πώς η ανώτατη εκπαίδευση θα συνεχίσει να είναι προσβάσιμη από μεγάλα κοινωνικά στρώματα και φοιτητές διαφορετικής προέλευσης και ηλικίας, ενώ ταυτόχρονα θα αναπτύσσει την ερευνητική αριστεία;
- Πώς η μαζικότητα της πρόσβασης δεν θα εξουδετερώνει την εκπαιδευτική και ερευνητική αριστεία που είναι απαραίτητες για την παραγωγή και διάδοση της επιστημονικής γνώσης, τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή;
- Πώς η ανώτατη εκπαίδευση θα εξακολουθήσει να αποτελεί έναν αυτοτελή θεσμό κριτικής θεώρησης της κοινωνίας και του κόσμου, έναν χώρο ελεύθερης διακίνησης ιδεών και προβληματισμών, υπεράσπισης των αξιών του διαφωτισμού και του ορθού λόγου, ένα χώρο πειραματισμού και καινοτομίας, που ταυτόχρονα θα ετοιμάζει την επιτυχή επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη των αποφοίτων;
- Πώς θα διασφαλιστεί η συνεχής βελτίωση της ποιότητας της λειτουργίας των ιδρυμάτων και η αποτελεσματική τους διαχείριση, και παράλληλα η ικανότητά τους να ανταποκρίνονται με επιτυχία στις ανάγκες και τις προσδοκίες της εθνικής, αλλά και της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας και στις διεθνείς απαιτήσεις για ανταγωνιστική ποιότητα και παρουσία;
- Μέσω ποιās σχέσης με την πολιτεία και τις τοπικές κοινωνίες τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης θα ανταποκριθούν καλύτερα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και τις υψηλές απαιτήσεις της κοινωνίας και της οικονομίας για γνώση με αντίκρισμα;
- Με ποια διαδικασία οικονομικής στήριξης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και αξιολόγησης της λειτουργίας και των επιτευγμάτων τους θα εξασφαλίζεται η καλύτερη αξιοποίηση των δημόσιων πόρων και η συνεχής βελτίωση της ποιότητάς τους, σε επίπεδα διεθνώς ανταγωνιστικά και αναγνωρίσιμα, ιδιαίτερα στις σημερινές περιοριστικές συνθήκες;

- Πώς η στήριξη και ανάδειξη της ποιότητας, της εκπαιδευτικής και ερευνητικής αριστείας θα ενισχύσουν την πολυτυπία και την ξεχωριστή δημιουργικότητα σε κάθε ίδρυμα;
- Πώς θα ενισχυθεί η συμπληρωματικότητα και ο διακριτός ρόλος των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και ιδιαίτερα του πανεπιστημιακού και τεχνολογικού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, προσφέροντας περισσότερες και ποιοτικές όσο και αποτελεσματικές εκπαιδευτικές επιλογές και επαγγελματικές προοπτικές στους νέους μετά το Λύκειο;
- Πώς θα ενισχυθεί η υγιής άμιλλα και η συνεργασία μεταξύ των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο της διακριτής τους αποστολής, με αμοιβαία διάχυση της γνώσης, της ποιότητας και των καλών πρακτικών, αλλά χωρίς αναποτελεσματικούς ανταγωνισμούς και απομόνωση;
- Με ποια εσωτερική οργάνωση και διοίκηση των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης θα ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της δράσης και η συνεχής βελτίωση της ποιότητάς τους, με ταυτόχρονη ισχυροποίηση της συλλογικής, δημοκρατικής διακυβέρνησής τους;
- Πώς θα διασφαλιστεί η διεθνής επιστημονική αλληλεπίδραση και αναγνώριση του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου του επιστημονικού προσωπικού και, συγχρόνως, η αφοσίωσή του στα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που έχει απέναντι στα ιδρύματα και τις ανάγκες των φοιτητών και της κοινωνίας για υψηλής ποιότητας διδασκαλία και παραγωγή νέας γνώσης;

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα δεν είναι ούτε απλές ούτε αυτονόητες. Όμως οι απαντήσεις πρέπει να δοθούν. Δεν υπάρχουν περιθώρια στρουθοκαμηλισμού, πόσο μάλλον αποπροσανατολισμού. Η προοπτική της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης απαιτεί μελετημένες και καλά σχεδιασμένες αλλαγές που να απαντούν στις πολύμορφες προκλήσεις και τα διακυβεύματα που αντιμετωπίζει. Σε ένα πολύπλοκο περιβάλλον ισχυρών πιέσεων για αλλαγές η αναζήτηση των αιτίων και η κατάλληλη απάντηση δεν μπορεί να είναι μονοδιάστατες. Τα διακυβεύματα των αλλαγών δίνουν το μέτρο της ευθύνης όλων μας.

Καταθέτουμε σε διάλογο και δημόσια διαβούλευση τις προτάσεις μας για τη ριζική αλλαγή της ανώτατης εκπαίδευσης, για μια εθνική στρατηγική με τελικό ζητούμενο ένα νέο νόμο, πραγματικό πλαίσιο. Ένα νόμο, ο οποίος δεν θα δίνει οριστικές απαντήσεις σε όλα τα κρίσιμα διακυβεύματα, αλλά θα εξασφαλίζει τη δυνατότητα σε κάθε ίδρυμα να καθορίζει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και τη διαδρομή του προς την εκπαιδευτική, ακαδημαϊκή και ερευνητική του καταξίωση μέσω του δικού του Εσωτερικού Κανονισμού λειτουργίας.

Οι προτάσεις μας αρθρώνονται σε τρεις κύριους άξονες:

- 1. Νέα ταυτότητα, με νέα ηγεσία και ενίσχυση της αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ. Νέα σχέση εμπιστοσύνης με την πολιτεία και την κοινωνία, με λογοδοσία και ευθύνη**
- 2. Πτυχία με αντίκρισμα: νέα οργάνωση της μάθησης και των προγραμμάτων σπουδών, που διευκολύνει την κινητικότητα και ενισχύει τη διεπιστημονικότητα**
- 3. Ενίσχυση του διεθνούς χαρακτήρα και της διεθνούς παρουσίας των ιδρυμάτων, σε άμεση σύνδεση με το νέο πρότυπο ανάπτυξης της χώρας: ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική για τη διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης**

1. Νέα ταυτότητα με νέα ηγεσία και ενίσχυση της αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ. Νέα σχέση εμπιστοσύνης με την πολιτεία και την κοινωνία, με λογοδοσία και ευθύνη

Η μεγάλη αύξηση του συνολικού αριθμού των πανεπιστημίων και των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των σχολών και των τμημάτων τους τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς και η γεωγραφική τους κατανομή έχουν διαφοροποιήσει δραματικά τις συνθήκες στις οποίες αυτά λειτουργούν. Και τούτο κυρίως επειδή η νέα αυτή πραγματικότητα δεν συνοδεύτηκε από ουσιαστικές ποιοτικές αλλαγές ούτε στον τρόπο εποπτείας και διαχείρισης των ιδρυμάτων από την πολιτεία, ούτε στην εσωτερική οργάνωση και διοίκησή τους.

Το σημερινό πλαίσιο εποπτείας των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων βασίζεται κατά κύριο λόγο σε μια ομοιόμορφη, ισοπεδωτική, και άκρως λεπτομερή νομοθεσία και σε εκτενέστατους γραφειοκρατικούς ελέγχους της λειτουργίας τους. Πρόκειται για ένα ασφυκτικό πλαίσιο λειτουργίας, που δεν εξασφαλίζει επαρκείς και αποτελεσματικούς μηχανισμούς και διαδικασίες κοινωνικής λογοδοσίας, δεν αναδεικνύει τα διαφορετικά επιτεύγματα και δεν ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις διαφοροποιημένες ανάγκες των ιδρυμάτων. Δεν εξασφαλίζει στα ιδρύματα την αυτοτέλεια και τις δυνατότητες που απαιτούνται ώστε να αντιμετωπίζουν εσωτερικά και με τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα τις διαφορετικές τους ανάγκες, βελτιώνοντας συνεχώς την ποιότητά τους.

Το σημερινό πλαίσιο εποπτείας και διαχείρισης ευνοεί την αδιαφάνεια στη λειτουργία τόσο του κράτους όσο και των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, χωρίς να αποτρέπει την ανάπτυξη σχέσεων πελατειακού χαρακτήρα μεταξύ τους, αλλά και μέσα στα ίδια τα ιδρύματα. Εκτρέπει ταυτόχρονα τις κεντρικές υπηρεσίες της πολιτείας από τον επιτελικό τους ρόλο και τη βασική τους αποστολή για σχεδιασμό, προγραμματισμό και ανάπτυξη πολυετούς εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση, με σταθερότητα και συνέπεια στην υλοποίησή της.

Το πλαίσιο αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις στην αποτελεσματική λειτουργία και της πολιτείας και των ιδρυμάτων. Είναι πλέον παρωχημένο και, σε κάθε περίπτωση, δυσλειτουργικό και αναποτελεσματικό. Ευνοεί τον συνεχή κατακερματισμό των ιδρυμάτων, των σχολών και των τμημάτων τους, χωρίς να διασφαλίζονται πάντα οι ακαδημαϊκές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την ποιότητα της εκπαίδευσης, την αποτελεσματική λειτουργία και την εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινωνίας και της οικονομίας.

Τόσο ο σημερινός τρόπος χρηματοδότησης όσο και τα κριτήρια της κατανομής της μεταξύ των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης δεν λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τις υπαρκτές διαφορές μεταξύ τους, τα διαφορετικά τους επιτεύγματα, και τις διαφορετικές τους ανάγκες. Το σημαντικότερο κριτήριο για την κατανομή του μεγαλύτερου μέρους της δημόσιας χρηματοδότησης μεταξύ των ιδρυμάτων είναι το ύψος της χρηματοδότησης του προηγούμενου έτους, ανεξάρτητα από τα διαφορετικά επιτεύγματα ή τις διαφορετικές ανάγκες. Δεν αποτελεί έκπληξη η διαπίστωση ότι, παρά τη σημαντική αύξηση της εθνικής και ευρωπαϊκής δημόσιας επένδυσης στην ανώτατη εκπαίδευση τις τελευταίες δεκαετίες στη χώρα μας (5^η στην Ευρώπη και 10^η στον κόσμο το 2005, ως ποσοστό του ΑΕΠ) και χωρίς να συνυπολογίζονται όλες οι πηγές εσόδων των ιδρυμάτων, η συνολική απόδοση και αποδοτικότητα των δημόσιων πόρων ως προς ουσιώδεις δείκτες είναι από τις χαμηλότερες (24^η στην Ευρώπη).

Οι θεσμικές αδυναμίες του σημερινού πλαισίου εποπτείας και χρηματοδότησης των ΑΕΙ εντείνονται και από τις αδυναμίες άλλων παραγόντων της δημόσιας διοίκησης

(π.χ. κανόνες δημόσιου λογιστικού, υπηρεσίες δημοσιονομικού ελέγχου), με τους οποίους τα ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να συνεργάζονται.

Το συνολικό αυτό πλαίσιο λειτουργίας περιορίζει την ευελιξία των ιδρυμάτων, τις δυνατότητες πλήρους και ουσιαστικής αυτοδιοίκησής τους και τη δυνατότητά τους να διαμορφώνουν τους δικούς τους στρατηγικούς στόχους και την ιδιαίτερη ταυτότητα και φυσιογνωμία τους. Περιορίζει την πρωτοβουλία, την ευθύνη και τη δυνατότητα των ιδρυμάτων να βελτιώνουν συνεχώς την ποιότητά τους. Ενισχύει την εσωστρέφεια στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών τους δραστηριοτήτων. Περιορίζει τις υπαρκτές δυνατότητες των ιδρυμάτων να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις διαφοροποιημένες τους εσωτερικές ανάγκες, να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά και με ποιότητα στις διαφορετικές, υψηλές και συνεχώς αυξανόμενες προσδοκίες της κοινωνίας, και στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της οικονομίας για εκπαίδευση και έρευνα υψηλής ποιότητας.

Οι αδυναμίες του σημερινού εξωτερικού πλαισίου λειτουργίας των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης επιτείνονται από αδυναμίες στο εσωτερικό πλαίσιο λειτουργίας τους. Ο σημερινός τρόπος εσωτερικής οργάνωσης και διοίκησης των ιδρυμάτων, των σχολών, των τμημάτων, των διοικητικών τους υπηρεσιών και των υπηρεσιών που παρέχουν στους φοιτητές είναι επίσης παρωχημένος. Το σύστημα εκλογής των διοικητικών οργάνων των ιδρυμάτων, ο περιορισμός της λογοδοσίας τους σε αυτούς τους οποίους διοικούν, δημιουργούν αναποτελεσματικές εξαρτήσεις και αδράνειες.

Θεμελιώδεις και συνταγματικά κατοχυρωμένες ελευθερίες των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας δεν είναι στην πράξη διασφαλισμένες. Καθηγητές και φοιτητές βρίσκονται συχνά σε κατάσταση ομηρίας και αδιεξόδου. Φαινόμενα βίας, κομματισμού και ευνοιοκρατίας δεν αποτρέπονται αποτελεσματικά, η δημόσια περιουσία δεν προστατεύεται και δεν αξιοποιείται με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο, προς όφελος των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας και της κοινωνίας. Η εσωτερική και εξωτερική διαφάνεια της λειτουργίας των ιδρυμάτων και των διοικητικών οργάνων τους δεν είναι πάντοτε –όπως θα έπρεπε– υποδειγματική για ολόκληρη την πολιτεία και την κοινωνία. Η εκπαιδευτική και ερευνητική εσωστρέφεια των ιδρυμάτων αποτελούν συχνά τον κανόνα. Η ανταπόκριση των ιδρυμάτων στις ανάγκες και προσδοκίες της ευρύτερης κοινωνίας για μόρφωση, παραγωγή και διάδοση της γνώσης, για εκπαίδευση και έρευνα με ποιότητα και αντίκρισμα, όχι μόνο σε τοπικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο, συνεχώς περιορίζεται.

Οι διαφωνίες, διαφορές και συγκρούσεις μεταξύ των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας ή μεταξύ των μελών και των οργάνων των ιδρυμάτων σε πολλές περιπτώσεις δεν επιλύονται αποτελεσματικά από το ίδιο το ίδρυμα. Η παραπομπή τους στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας περιορίζει την αυτοτέλεια των ιδρυμάτων. Η δικαστική αντιμετώπιση είναι χρονοβόρα, με σημαντικό ηθικό, ψυχικό και οικονομικό κόστος για τους εμπλεκόμενους.

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας αποτελούν οργανικό μέρος του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας. Πολλά μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού των ιδρυμάτων διαπρέπουν σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Με τη σημερινή τους ωστόσο μορφή, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ως θεσμοί δεν μπορούν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις νέες προκλήσεις. Ο διαφορετικός βαθμός συμμετοχής και αξιοποίησης από αυτά των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ευκαιριών και δυνατοτήτων εντείνει περαιτέρω τις μεταξύ τους ποιοτικές διαφορές. Οι αδυναμίες του σημερινού πλαισίου εποπτείας των ιδρυμάτων,

η περιορισμένη αυτοδιοίκησή τους, ο κατακερματισμός τους και η εσωτερική οργάνωση και διοίκησή τους δημιουργούν άνισες –μεταξύ τους– δυνατότητες αξιοποίησης των ευκαιριών που διαμορφώνονται σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η αλληλεπίδραση και συνάρτηση των ιδρυμάτων με το ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον συχνά περιορίζεται.

Με τις προτάσεις που θέτουμε σε δημόσια διαβούλευση για την αλλαγή του τρόπου εποπτείας, οργάνωσης και διοίκησης των ιδρυμάτων επιδιώκεται η αντιμετώπιση και αναστροφή των οργανωτικών και λειτουργικών αδυναμιών και η οικοδόμηση της νέας ταυτότητας της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης. Οι στόχοι μας είναι υψηλοί όχι όμως ανέφικτοι. **Το νέο δημόσιο Πανεπιστήμιο, το νέο δημόσιο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα που οικοδομούμε πρέπει να υπηρετεί τον πολίτη και να πρωταγωνιστεί στην ποιότητα, την αριστεία, το κύρος και τον σεβασμό στην Ευρώπη και τον κόσμο.**

Η νέα ταυτότητα της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης θα επιτευχθεί:

- με νέο, λιτό νομοθετικό πλαίσιο και αποτελεσματικούς –δημόσια ελεγχόμενους– Εσωτερικούς Κανονισμούς λειτουργίας των ιδρυμάτων
- με ενίσχυση της αυτοδιοίκησης των ιδρυμάτων, σύμφωνα με τις συνταγματικές διατάξεις, με ταυτόχρονη δημιουργία ισχυρών και αποτελεσματικών θεσμικών αντίβαρων
- με ισχυρούς και αποτελεσματικούς μηχανισμούς κοινωνικής λογοδοσίας και με στόχο την αριστεία στην εκπαίδευση και την έρευνα
- με νέα ισχυρή, ευέλικτη, δυναμική ηγεσία των ιδρυμάτων, με δυνατότητα πρωτοβουλίας και σύνθεσης, με αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες, ικανή να εμπνέει εμπιστοσύνη στην κοινωνία και την πολιτεία
- με ιδρύματα, καθένα από τα οποία καθορίζει τους δικούς του στόχους, τη δική του ιδιαίτερη εκπαιδευτική και ερευνητική φυσιογνωμία, στρατηγική, δομή και λειτουργία, μέσα στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και του ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας
- με ιδρύματα που λειτουργούν με υποδειγματικά διαφανείς διαδικασίες και με πολυετείς –αμοιβαία δεσμευτικές– προγραμματικές συμφωνίες με την πολιτεία
- με διαρκή αξιολόγηση στη βάση στόχων και επιτευγμάτων, και των αποτελεσμάτων της λειτουργίας τους, όπως αυτά διαμορφώνονται στο πλαίσιο των προγραμματικών συμφωνιών τους με την πολιτεία
- με ιδρύματα που ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στους διεθνείς κανόνες ακαδημαϊκής δεοντολογίας
- με ανανεωμένα προγράμματα σπουδών, με πιστοποίηση της ποιότητάς τους από διεθνείς επιστημονικές επιτροπές
- με συνενώσεις εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, με στόχο τη δημιουργία της απαραίτητης κρίσιμης μάζας για βέλτιστα εκπαιδευτικά και επιστημονικά αποτελέσματα
- με ιδρύματα εξωστρεφή που θα αλληλεπιδρούν αποτελεσματικά με το εξωτερικό κοινωνικό τους περιβάλλον, τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο

- με ιδρύματα που θα πρωταγωνιστούν διεθνώς στη βάση της ακαδημαϊκής τους ποιότητας και αριστείας
- με ιδρύματα που πρωταγωνιστούν στην καινοτομία και τη μεταφορά γνώσης και τεχνολογίας στην κοινωνία και την οικονομία.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ: ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Για την αποτελεσματική διακυβέρνηση κάθε οργανισμού, απαιτείται ισχυρή διοίκηση, χωρίς εσωτερικές και εξωτερικές εξαρτήσεις, με συνέχεια και προσήλωση σε μακροπρόθεσμη στρατηγική. Η διοίκηση πρέπει να ελέγχεται και να λογοδοτεί σε επίσης ανεξάρτητο σώμα, το οποίο απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της ακαδημαϊκής κοινότητας, των κοινωνικών και οικονομικών φορέων και της πολιτείας.

Η εμπειρία έχει δείξει ότι όταν η λειτουργία και οι αποφάσεις των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων λαμβάνονται μόνο εσωτερικά, τα αποτελέσματα δεν είναι πάντοτε υποδειγματικά, όπως απαιτείται. Αλλά και η εμπειρία από την εποπτεία των ιδρυμάτων από το Υπουργείο Παιδείας έχει δείξει, ότι το Υπουργείο ασκεί γραφειοκρατικό μόνο έλεγχο και δεν έχει –ούτε και πρέπει να έχει– την ευχέρεια να εμπλέκεται σε επιμέρους θέματα που αφορούν τα ίδια τα ιδρύματα.

Για την ενίσχυση της αυτοδιοίκησης, που εκτός από συνταγματική επιταγή αποτελεί και κεντρική στρατηγική επιλογή, απαιτείται η εκχώρηση στα ΑΕΙ αρμοδιοτήτων, τις οποίες σήμερα έχει το Υπουργείο. Είναι απαραίτητη η δημιουργία οργανισμών που θα λειτουργούν με υψηλή αποτελεσματικότητα και διαφάνεια, και θα υπόκεινται σε ουσιαστική λογοδοσία. Η ενίσχυση της αυτοδιοίκησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης θα ικανοποιήσει ένα ισχυρό και από πολλά χρόνια σταθερό αίτημα της ακαδημαϊκής κοινότητας, που αποσκοπεί στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο αυτό, και στη βάση της ευρωπαϊκής αλλά και της διεθνούς εμπειρίας και πρακτικής, προτείνεται η μετάβαση από το σημερινό σύστημα διοίκησης σε αυτό της διοίκησης από δύο όργανα με διακριτή σύνθεση και αρμοδιότητες. Για τα πανεπιστήμια τα όργανα αυτά είναι η Σύγκλητος και το Συμβούλιο. Για τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα τα ανάλογα όργανα είναι η Συνέλευση και το Συμβούλιο.

Η μεταβίβαση από την πολιτεία στα ίδια τα ιδρύματα ουσιαστικών αρμοδιοτήτων, καθοριστικών για την ποιοτική, αποτελεσματική και δημοκρατική τους λειτουργία, θα ενισχύσει δραστικά την αυτοδιοίκησή τους. Για την επιτυχία του εγχειρήματος, ο τρόπος συγκρότησης, η σύνθεση και οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου σε κάθε ίδρυμα είναι ιδιαίτερα υπεύθυνα απόφαση. Το Συμβούλιο κάθε ιδρύματος είναι απαραίτητο να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη όλης της ακαδημαϊκής κοινότητας του ιδρύματος, της πολιτείας και της κοινωνίας. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να απαρτίζεται τόσο από εσωτερικά μέλη του ιδρύματος όσο και από μέλη που δεν ανήκουν σε αυτό.

Στόχος της διαβούλευσης είναι ο λεπτομερής προσδιορισμός:

- της σύνθεσης,

- του τρόπου συγκρότησης, και
- της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των οργάνων της νέας διοίκησης των ιδρυμάτων, ώστε να πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελεσματικής, διαφανούς και ποιοτικής λειτουργίας.

Οι αρμοδιότητες της Συγκλήτου/Συνέλευσης και του Συμβουλίου: ευθύνη και διακριτοί ρόλοι

Όλα τα ακαδημαϊκά ζητήματα παραμένουν στην αρμοδιότητα της Συγκλήτου/Συνέλευσης του ιδρύματος.

Το Συμβούλιο προτείνεται, μετά από εισήγηση της Συγκλήτου, να έχει την ευθύνη για:

- τη στρατηγική ανάπτυξης του ιδρύματος (συνεργασίες κ.ά.)
- την έγκριση του προϋπολογισμού
- την έγκριση του προγραμματισμού και της προγραμματικής συμφωνίας με την πολιτεία
- την έγκριση του απολογισμού λειτουργίας
- την αξιοποίηση της περιουσίας του ιδρύματος
- την έγκριση και αναθεώρηση του πλαισίου λειτουργίας του (Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας, οργανόγραμμα κ.α.)
- τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και την τήρηση του Εσωτερικού Κανονισμού λειτουργίας
- την επιλογή του Πρύτανη/Προέδρου ΤΕΙ και την παύση των καθηκόντων του
- την έγκριση της ευρωπαϊκής και διεθνούς στρατηγικής του ιδρύματος

Η σύνθεση του Συμβουλίου: ευθύνη, ηγεσία, κοινωνική λογοδοσία και αλληλεπίδραση

Το Συμβούλιο αποτελείται από άμεσα εκλεγμένα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας του ιδρύματος και από εξωτερικά μέλη. Τα εξωτερικά μέλη του Συμβουλίου είναι σημαντικές προσωπικότητες που έχουν διακριθεί σε διάφορους τομείς της επιστήμης, της διάνοησης, των τεχνών και της κοινωνίας γενικότερα, τα οποία επιλέγονται ως άτομα και όχι ως ex officio εκπρόσωποι φορέων ή οργανισμών.

Στο Συμβούλιο εκπροσωπούνται οι φοιτητές και το λοιπό μη ακαδημαϊκό προσωπικό του ιδρύματος.

Η σύνθεση του Συμβουλίου, τα χαρακτηριστικά των μελών του και ο τρόπος συγκρότησής του αποτελούν μέρος της παρούσας διαβούλευσης¹.

¹ Για τη διευκόλυνση της διαδικασίας διαβούλευσης παραθέτουμε συνημμένα την Έκθεση του δικτύου ΕΥΡΩΔΙΚΗ «Διακυβέρνηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη: Πολιτικές, δομές, χρηματοδότηση και ακαδημαϊκό προσωπικό», 2008.

Η Σύγκλητος/Συνέλευση αποτελείται από τον Πρύτανη/Πρόεδρο ΤΕΙ, τους Κοσμήτορες/Διευθυντές Σχολών και εκπροσώπους των φοιτητών και των λοιπών κατηγοριών του προσωπικού.

Οι αποφάσεις όλων των οργάνων του ιδρύματος δημοσιοποιούνται στο διαδίκτυο.

Ο ΠΡΥΤΑΝΗΣ

Την ευθύνη της ακαδημαϊκής διοίκησης του Πανεπιστημίου έχουν ο *Πρύτανης* και η *Σύγκλητος*.

Ο *Πρύτανης* θα πρέπει να έχει υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα. Μπορεί να είναι καθηγητής πανεπιστημίου της Ελλάδας ή του εξωτερικού. Εφόσον Πρύτανης εκλεγεί καθηγητής άλλου πανεπιστημίου, του προσφέρεται ταυτόχρονα θέση καθηγητή στο γνωστικό του αντικείμενο στο ίδρυμα στο οποίο εκλέγεται.

Ο *Πρύτανης* επιλέγεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος μετά από διεθνή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος και τη γνώμη του ακαδημαϊκού προσωπικού του ιδρύματος (ο τρόπος έκφρασης της γνώμης αυτής αποτελεί θέμα της διαβούλευσης). Την πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος συντάσσει το Συμβούλιο του ιδρύματος.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΤΕΙ

Την ευθύνη της ακαδημαϊκής διοίκησης του ΤΕΙ έχουν ο *Πρόεδρος* και η *Συνέλευση* του ΤΕΙ.

Ο *Πρόεδρος* του ΤΕΙ θα πρέπει να έχει υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα. Μπορεί να είναι καθηγητής ΤΕΙ ή πανεπιστημίου της Ελλάδας ή του εξωτερικού. Εφόσον Πρόεδρος του ΤΕΙ εκλεγεί καθηγητής άλλου ιδρύματος, του προσφέρεται ταυτόχρονα θέση καθηγητή στο γνωστικό του αντικείμενο στο ίδρυμα στο οποίο εκλέγεται.

Ο Πρόεδρος του ΤΕΙ επιλέγεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος μετά από διεθνή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος και τη γνώμη του ακαδημαϊκού προσωπικού του ιδρύματος (ο τρόπος έκφρασης της γνώμης αποτελεί θέμα της διαβούλευσης). Την πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος συντάσσει το Συμβούλιο του ιδρύματος.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Για την αμερόληπτη και ταχεία αντιμετώπιση διαφορών και συγκρούσεων μεταξύ μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας (διδασκτικό και διοικητικό προσωπικό και φοιτητές), τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους, την προστασία τους έναντι αδικιών και την τήρηση των κανόνων της νομιμότητας, στο πλαίσιο της μέχρι τώρα διαβούλευσης έχουν διαμορφωθεί οι δύο ακόλουθες προτάσεις:

Πρόταση 1

Θεσμοθέτηση του Ακαδημαϊκού Συνηγόρου, κατά το πρότυπο του Συνηγόρου του Πολίτη, ως αρχής διευθέτησης των ενδοακαδημαϊκών διαφορών.

Πρόταση 2

Συγκρότηση ανεξάρτητου εθνικού Συμβουλίου Ακαδημαϊκής και Ερευνητικής Δεοντολογίας.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Το προσωπικό των πανεπιστημίων και των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανήκει στο ίδρυμα και αποτελείται από το διδακτικό/ερευνητικό και από το λοιπό , τεχνικό και διοικητικό προσωπικό.

Διδακτικό/ερευνητικό προσωπικό

Για το διδακτικό/ερευνητικό προσωπικό των πανεπιστημίων προτείνονται τα ακόλουθα:

- Οι βαθμίδες του διδακτικού προσωπικού περιορίζονται σε τρεις (Καθηγητές, Αναπληρωτές Καθηγητές, Επίκουροι Καθηγητές).
- Η εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού κρίνεται με κλειστή διαδικασία.
- Η μονιμότητα διασφαλίζεται στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή.
- Καταργείται ο θεσμός του διδάσκοντα με βάση το ΠΔ 407 και αντικαθίσταται από το θεσμό του Λέκτορα με διδακτικά κυρίως καθήκοντα. Η θέση του λέκτορα δεν αποτελεί εξελίξιμη βαθμίδα.
- Τα χαρακτηριστικά του λοιπού προσωπικού των πανεπιστημίων (π.χ. ΕΕΔΙΠ, ΕΤΕΠ, Διοικητικό κλπ.) εξειδικεύονται στον Εσωτερικό Κανονισμό λειτουργίας του ιδρύματος.

Για το διδακτικό προσωπικό των ΤΕΙ προτείνονται τα ακόλουθα:

- Οι βαθμίδες του διδακτικού προσωπικού παραμένουν τέσσερις (Καθηγητές, Αναπληρωτές Καθηγητές, Επίκουροι Καθηγητές, Καθηγητές Εφαρμογών).
- Η εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού κρίνεται με κλειστή διαδικασία.
- Η μονιμότητα του διδακτικού προσωπικού διασφαλίζεται στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή.
- Τα χαρακτηριστικά του λοιπού προσωπικού των ΤΕΙ (π.χ. ΕΡΔΙΠ, ΕΤΠ, Διοικητικό κλπ.) θα εξειδικεύονται στον Εσωτερικό Κανονισμό λειτουργίας του ιδρύματος.

Προϋποθέσεις εκλογής

Οι προϋποθέσεις εκλογής μελών του διδακτικού προσωπικού των ιδρυμάτων αποτελούν στοιχείο της ταυτότητας κάθε ιδρύματος και της διαδικασίας διαμόρφωσης της στρατηγικής και της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του, αλλά και της αξιολόγησής τους από ανεξάρτητη αρχή.

Για εκλογή σε θέση διδακτικού προσωπικού προτείνονται τα ακόλουθα:

- τα απαιτούμενα προσόντα καθορίζονται από το ίδρυμα στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας,
- το γνωστικό αντικείμενο των θέσεων που προκηρύσσονται προσδιορίζεται με βάση τις ανάγκες υλοποίησης των προγραμμάτων σπουδών,
- τα εκλεκτορικά σώματα είναι διεθνούς σύνθεσης,

- τα ιδρύματα συντάσσουν και δημοσιοποιούν καταλόγους εξωτερικών κριτών ανά γνωστικό πεδίο,
- οι μόνιμοι καθηγητές υπόκεινται σε περιοδική διαδικασία αξιολόγησης για το ερευνητικό τους έργο από επιτροπές κρίσης διεθνούς σύνθεσης,
- οι υπηρετούντες σήμερα μόνιμοι καθηγητές αξιολογούνται μετά από αίτησή τους.

Παράλληλη υπηρετήση σε ΑΕΙ ελληνικό και άλλης χώρας

Θεσμοθετείται η δυνατότητα των Πανεπιστημίων και ΤΕΙ να εκλέγουν καθηγητές, οι οποίοι ήδη υπηρετούν σε αναγνωρισμένα ιδρύματα του εξωτερικού, χωρίς οι τελευταίοι να υποχρεούνται να παραιτηθούν από τη θέση τους στο εξωτερικό.

Οι καθηγητές που εκλέγονται με αυτό το καθεστώς θα πρέπει να απασχολούνται στην Ελλάδα για διάστημα τριών τουλάχιστον μηνών ετησίως, με ανάλογες αποδοχές.

Η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής των καθηγητών αυτών είναι ίδια με αυτά της επιλογής του λοιπού διδακτικού προσωπικού.

Αναστολή καθηκόντων

Τα μέλη του διδακτικού προσωπικού μπορούν, μετά από άδεια της Σχολής και την έγκριση του Συμβουλίου, να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε φορείς εκτός του ιδρύματος. Στην περίπτωση αυτή, τελούν σε αναστολή των καθηκόντων τους στο ίδρυμα. Ο χρόνος αναστολής καθορίζεται από κάθε ΑΕΙ, προτείνεται όμως να μην υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Κάθε ίδρυμα, ανάλογα με τις ανάγκες του και τον διαθέσιμο προϋπολογισμό του, προσδιορίζει το διοικητικό και τεχνικό προσωπικό του Οργανισμού του. Το προσωπικό αυτό προσλαμβάνεται μετά από δημόσια προκήρυξη και την ευθύνη των διαδικασιών πρόσληψης έχει ο Κοσμήτορας/Διευθυντής κάθε σχολής με την έγκριση του Πρύτανη/Προέδρου του ΤΕΙ και την επικύρωση του Συμβουλίου του ιδρύματος. Οι ήδη υπηρετούντες διοικητικοί υπάλληλοι και μέλη του τεχνικού προσωπικού εντάσσονται στις θέσεις που διαμορφώνονται. Όσοι από αυτούς δεν επιθυμούν την τοποθέτηση αυτή έχουν το δικαίωμα μετάταξης σε άλλες υπηρεσίες του δημοσίου.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Σε όλες τις περιπτώσεις αλλαγών σε ζητήματα που αφορούν το προσωπικό, θα προβλεφθούν μεταβατικές διατάξεις για τα υπηρετούντα μέλη, οι οποίες θα εξειδικευτούν στο πλαίσιο της διαβούλευσης.

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΤΡΟΦΟΙ

Κάθε πανεπιστήμιο καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις εκπόνησης διδακτορικής διατριβής, όπως επίσης και της υποτροφίας που μπορεί να χορηγεί σε υποψήφιους διδάκτορες, ανάλογα με το προσφερόμενο έργο.

ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΙ ΥΠΟΤΡΟΦΟΙ

Κάθε ίδρυμα ορίζει τις διαδικασίες πρόσληψης και απασχόλησης μεταδιδακτορικών υποτρόφων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΑ: ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Για την ενδυνάμωση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας των ιδρυμάτων και τον περιορισμό γραφειοκρατικών και χρονοβόρων διαδικασιών, η πλήρης διαχείριση των οικονομικών των ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένης της μισθοδοσίας, περιέρχεται στα ίδια τα ιδρύματα.

Το ύψος των μισθών του προσωπικού των ιδρυμάτων καθορίζεται από την πολιτεία, ιδιαίτερα ως προς τα ελάχιστα όρια. Η πολιτεία χρηματοδοτεί το προσωπικό των ιδρυμάτων σύμφωνα με τις προγραμματικές συμφωνίες. Τα ιδρύματα μπορούν να διαμορφώνουν δική τους συμπληρωματική πολιτική για να καλύψουν ιδιαίτερες ακαδημαϊκές και επιστημονικές τους ανάγκες, προκειμένου να προσελκύουν επιστήμονες υψηλού κύρους ή/και να παράσχουν πρόσθετα κίνητρα στο προσωπικό τους.

Για την ενθάρρυνση δωρεών προς τα ιδρύματα προτείνεται η απαλλαγή από τη φορολόγησή τους.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ: ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΤΥΠΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα αποκτούν αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της στρατηγικής ανάπτυξης και της εκπαιδευτικής και ερευνητικής ταυτότητάς τους. Κάθε ίδρυμα αποφασίζει και προγραμματίζει τη στρατηγική της ανάπτυξής του και διαμορφώνει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και αποστολή του. Τα ιδρύματα χρηματοδοτούνται από την πολιτεία, στη βάση αμοιβαία δεσμευτικών προγραμματικών συμφωνιών. Οι προγραμματικές συμβάσεις των ιδρυμάτων με την πολιτεία εξελίσσονται σε εργαλείο στρατηγικής ανάπτυξης κάθε ιδρύματος, ενταγμένης στο πλαίσιο της εθνικής και της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση, την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη, την καινοτομία και τη δια βίου μάθηση. Στο πλαίσιο των προγραμματικών συμφωνιών του με την πολιτεία κάθε ίδρυμα διαμορφώνει:

- την ιδιαίτερη ταυτότητά του στο πλαίσιο της αποστολής του
- τους στόχους του και τον τρόπο επίτευξής τους
- την εκπαιδευτική και ερευνητική του φυσιογνωμία, συμπεριλαμβανομένου και του αριθμού των εισακτέων φοιτητών
- τη στρατηγική ανάπτυξής του στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και έρευνα και του ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ, ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Νέοι κανόνες: έμφαση στα επιτεύγματα των ιδρυμάτων

Στο νέο πλαίσιο αυτοδιοικούμενης λειτουργίας των ιδρυμάτων, η διαφάνεια της λειτουργίας της πολιτείας και των ιδρυμάτων, οι κανόνες χρηματοδότησης και ο έλεγχος επίτευξης των συμφωνημένων στόχων και αποτελεσμάτων καθίστανται καθοριστικά στοιχεία για την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και έρευνα, την ποιότητα και αριστεία των ιδρυμάτων.

Ένα μέρος της δημόσιας χρηματοδότησης των ιδρυμάτων κατανέμεται από την πολιτεία στα ιδρύματα στη βάση δεικτών ποιότητας και των επιτευγμάτων τους. Οι δείκτες αυτοί αναθεωρούνται περιοδικά, ώστε να επιτυγχάνονται οι μεταβαλλόμενοι στόχοι και προτεραιότητες της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση. Οι διοικήσεις των ιδρυμάτων αποκτούν συγκεκριμένα κίνητρα, προκειμένου να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής, την ανάπτυξη της ιδιαίτερης ταυτότητάς τους, την επίτευξη των στόχων τους και τη συνεχή βελτίωση της ποιότητάς τους. Τα ιδρύματα επιβραβεύονται για τα επιτεύγματά τους με συγκεκριμένο τρόπο. Από τους δείκτες αυτούς, στη διαβούλευση, προτείνονται ενδεικτικά, οι ακόλουθοι:

- αριθμητική σχέση αποφοίτων προς εισερχόμενους φοιτητές
- αριθμός των φοιτητών, ανάλογα με τα επί μέρους επιστημονικά πεδία (ιατρική, θετικές ή ανθρωπιστικές επιστήμες, οικονομικά, κλπ.)
- αριθμός αλλοδαπών φοιτητών
- αριθμός φοιτητών που προσελκύονται στο ίδρυμα μέσω των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Ερασμος κ.ά.)
- αριθμός φοιτητών που αποστέλλονται στο εξωτερικό μέσω ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Ερασμος κ.ά.)
- προσφερόμενες υποτροφίες και βραβεία, ιδίως με προσέλκυση εξωτερικών πόρων και χορηγιών
- βαθμός αξιοποίησης πόρων του ιδρύματος
- αποδοτικότητα διαχείρισης πρόσθετων, μη τακτικών εσόδων (π.χ. γενικά έξοδα ερευνητικών και αναπτυξιακών έργων)
- αριθμός απλών συμμετοχών σε διεθνή ανταγωνιστικά προγράμματα έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- αριθμός συμμετοχών με συντονιστικό ρόλο σε ανταγωνιστικά προγράμματα έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- αριθμός μελών του επιστημονικού προσωπικού που επιτυγχάνουν χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας
- αριθμός Κέντρων Αριστείας στην εκπαίδευση και την οργάνωση της μάθησης
- αριθμός Κέντρων Αριστείας στην έρευνα
- αριθμός φοιτητών σε προγράμματα δια βίου μάθησης
- αριθμός φοιτητών/αποφοίτων με αναπηρίες
- πορεία επαγγελματικής ένταξης των αποφοίτων
- αριθμός ανδρών/γυναικών στο επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό

- αριθμός διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού που κατέχει θέσεις στα κεντρικά όργανα διοίκησης διεθνών ακαδημαϊκών ή ερευνητικών οργανισμών, ή διεθνών επιστημονικών εταιρειών.
- αριθμός συμφωνιών συνεργασίας με άλλα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της Ελλάδας ή του εξωτερικού,

Οι προτεινόμενοι δείκτες ποιότητας και αποτελεσματικότητας θα εξειδικευτούν και εμπλουτιστούν περαιτέρω στο πλαίσιο του διαλόγου και της δημόσιας διαβούλευσης, λαμβάνοντας υπόψη τον διακριτό ρόλο και αποστολή των ιδρυμάτων των δύο τομέων της ανώτατης εκπαίδευσης, ώστε να αποτελέσουν ένα πρώτο οδηγό στη διαμόρφωση των κριτηρίων χρηματοδότησης. Σημειώνεται ότι οι δείκτες σε καμία περίπτωση δεν αντιμετωπίζονται ως απόλυτα κριτήρια, αλλά ως εργαλεία που αναδεικνύουν τις τάσεις προς βελτίωση.

Θεσμοί χρηματοδότησης: διαφάνεια και εμπιστοσύνη

Η πολιτεία οργανώνει ειδική υπηρεσία, η οποία αναλαμβάνει, με την υποστήριξη ειδικών επιστημόνων και φορέων, τη διαπραγμάτευση και την υπογραφή των προγραμματικών συμβάσεων με τα ιδρύματα, τη διαχείριση και κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης στα ιδρύματα, την κοστολόγηση των υπηρεσιών, την επεξεργασία σχετικών δεικτών και προτύπων, και τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων από τα επιμέρους ιδρύματα. Είναι αναγκαίο να λειτουργεί με υποδειγματική διαφάνεια και να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της πολιτείας, των ιδρυμάτων και ολόκληρης της κοινωνίας.

Αποστολή του νέας υπηρεσίας αποτελεί η υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση. Παράλληλα, υποστηρίζει το Υπουργείο Παιδείας στον επιτελικό του ρόλο, που είναι η διαμόρφωση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση, σε διαρκή διαβούλευση με τους εκπαιδευτικούς και τους κοινωνικούς φορείς.

Για την οργάνωση και τη δομή της υπηρεσίας αυτής έχουν ήδη διαμορφωθεί σε προγενέστερη διαβούλευση τρεις εναλλακτικές προτάσεις, τις οποίες θέτουμε προς συζήτηση:

Πρόταση 1

Θεσμοθετείται νέα ανεξάρτητη αρχή με αρμοδιότητα τη χρηματοδότηση της ανώτατης εκπαίδευσης.

Πρόταση 2

Η Ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.Δ.Ι.Π.) μετεξελίσσεται σε Ανεξάρτητη Αρχή Αξιολόγησης, Πιστοποίησης και Χρηματοδότησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Πρόταση 3

Η διαχείριση της χρηματοδότησης γίνεται από ειδική υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας.

Υπηρεσίες υποστήριξης των φοιτητών

- έκδοση σύγχρονης ηλεκτρονικής κάρτας του φοιτητή που θα εξασφαλίζει την πρόσβαση σε όλες τις παρεχόμενες από τα ιδρύματα υπηρεσίες

- οι παροχές προς τους φοιτητές (σίτιση, στέγαση κλπ.) θα γίνονται αποκλειστικά από τα ίδια τα ιδρύματα μέσα από σχήματα συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα
- νέο σύστημα φοιτητικών υποτροφιών και δανείων, με βάση και αντίστοιχα πρότυπα άλλων χωρών, και σε συνεννόηση με τον τραπεζικό τομέα για την αποτελεσματική διευκόλυνση των ελληνικών οικογενειών.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η οικοδόμηση μιας ισχυρής κοινωνίας της μάθησης και μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία απαιτεί τη συνεργασία και την ενεργό συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών δυνάμεων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή διαμόρφωση και υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία είναι η κινητοποίηση και συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών.

Η εθνική στρατηγική είναι αναγκαίο να εμπλουτίζεται, εξειδικεύεται, συμπληρώνεται και υποστηρίζεται από τη στρατηγική κάθε περιφέρειας, με στόχο την αποτελεσματική συμβολή των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, καινοτομία, ευημερία και κοινωνική συνοχή.

Για την ενδυνάμωση του ρόλου των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην τοπική ανάπτυξη, τη δημιουργική αλληλεπίδρασή τους με το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, και την ανάδειξή τους σε τοπικά κέντρα παραγωγής και διάχυσης γνώσης, τεχνολογίας και καινοτομίας προτείνεται η σύσταση *Περιφερειακών Συμβουλίων* με επιστημονική αλλά και κοινωνική συμμετοχή. Το Περιφερειακό Συμβούλιο έχει συμβουλευτικό ρόλο στη διαμόρφωση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση, την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη, την καινοτομία, τη δια βίου μάθηση, και συντονιστικό ρόλο στη στρατηγική της ανάπτυξης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και των ερευνητικών κέντρων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Το Περιφερειακό Συμβούλιο επεξεργάζεται προτάσεις προς τα ιδρύματα μεταλκειακής εκπαίδευσης για αποτελεσματική συνέργεια και για δημιουργική χρήση πόρων και υποδομών.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

Τα ελληνικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης μπορούν και πρέπει να είναι διεθνώς αναγνωρίσιμα για την ακαδημαϊκή και ερευνητική τους ποιότητα. Όπως συμβαίνει και σε πολλές άλλες χώρες, ενθαρρύνουμε τις συνενώσεις ιδρυμάτων με στόχο τη δημιουργία κρίσιμων μαζών, που θα αποτελέσουν ‘πυλώνες’ αριστείας διεθνούς εμβέλειας.

Οι συνενώσεις εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων προσφέρουν νέα δυνατότητα και ευκαιρία για τη διαμόρφωση της νέας ταυτότητας των ιδρυμάτων που επιδιώκεται. Η νέα αυτή ταυτότητα θα επιτρέψει ουσιαστική και αποτελεσματική συνέργεια των ιδρυμάτων στην παραγωγή νέας γνώσης και στη διάχυσή της μέσω της οργάνωσης και προσφοράς νέων, καινοτόμων προγραμμάτων σπουδών διεθνούς εμβέλειας.

Οι συνενώσεις ιδρυμάτων και τμημάτων θα διευρύνουν τις επιλογές των φοιτητών και τη διεπιστημονικότητα στη μάθηση. Επιπλέον, στο νέο πλαίσιο λειτουργίας και χρηματοδότησης το μεγαλύτερο μέγεθος ιδρυμάτων θα ενισχύσει τις δυνατότητες των ιδρυμάτων για πλήρη αυτοδιοίκηση, τα περιθώρια για πρωτοβουλίες και για διαμόρφωση της νέας ταυτότητάς τους. Ταυτόχρονα, οι συνενώσεις θα επιτρέψουν στα ιδρύματα την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του διδακτικού και διοικητικού τους προσωπικού, τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των υποδομών τους και τον περιορισμό των διοικητικών και διαχειριστικών δαπανών.

Στην παρούσα συγκυρία, η ανάγκη για εξοικονόμηση και βέλτιστη διαχείριση των δημόσιων πόρων επιβάλλει να προχωρήσουμε με γρήγορα βήματα στην κατεύθυνση αυτή. Τα κριτήρια για την αναδιάρθρωση του χάρτη της ανώτατης εκπαίδευσης θα είναι πρωτίστως ακαδημαϊκά και δευτερευόντως οικονομικά και κοινωνικά. Στόχος μας παντού θα είναι η ποιότητα διεθνούς εμβέλειας της ανώτατης εκπαίδευσης.

2. Πτυχία με αντίκρισμα: νέα οργάνωση της μάθησης και των προγραμμάτων σπουδών που διευκολύνουν την κινητικότητα και ενισχύουν τη διεπιστημονικότητα

Η σημερινή ακαδημαϊκή οργάνωση των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης είναι στενά συνδεδεμένη με την εσωτερική διοικητική οργάνωση των ιδρυμάτων. Στο επίκεντρο βρίσκεται το Τμήμα, που αντιστοιχεί στο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, στο οποίο πραγματοποιείται η εισαγωγή των νέων φοιτητών. Η ακαδημαϊκή αυτή οργάνωση επιβάλλει την επιλογή εκπαιδευτικής διαδρομής από τους μελλοντικούς πτυχιούχους ήδη πριν από την ολοκλήρωση του Λυκείου και την εισαγωγή τους στην ανώτατη εκπαίδευση. Συχνά το Τμήμα εισόδου είναι «τυχαίο» γεγονός ή αποτέλεσμα μερικών βαθμολογικών μορίων. Η άκαιρη επιλογή, συχνά στενών επιστημονικών εξειδικεύσεων, περιορίζει τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προοπτικές και δυσχεραίνει την επιτυχή επαγγελματική ένταξη των αποφοίτων, επειδή δεν παρέχει πάντα τα απαραίτητα εφόδια και δυνατότητες προσαρμογής στην παγκοσμιοποιημένη αγορά εργασίας.

Στο σημερινό πλαίσιο, οι μέθοδοι διδασκαλίας και η οργάνωση της μάθησης δεν ενθαρρύνουν πάντα και αποτελεσματικά την πρωτοβουλία και την ενεργητική συμμετοχή των φοιτητών στις διαδικασίες μάθησης και οικοδόμησης των γνώσεων και των ικανοτήτων τους. Δίνεται δυσανάλογη έμφαση στον έλεγχο της απόκτησης γνώσεων (εξετάσεις) και ευνοείται η αποστήθισή τους αντί της ολοκληρωμένης ανάπτυξης κριτικής επιστημονικής σκέψης και σύγχρονων δεξιοτήτων, απαραίτητων για την εμβάθυνση στις σπουδές και την επιτυχή πορεία ζωής. Οι εκπαιδευτικοί στόχοι, τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα της μάθησης και τα προσόντα που αναπτύσσονται με την επιτυχή ολοκλήρωση των προγραμμάτων σπουδών και των μαθημάτων δεν είναι πάντα αποσαφηνισμένα και εκ των προτέρων γνωστά στους φοιτητές, τη διοίκηση των ιδρυμάτων και την κοινωνία. Οι καλές πρακτικές διδασκαλίας και οργάνωσης για μάθηση συνδεδεμένη με τη σύγχρονη έρευνα και τις επιστημονικές εξελίξεις είναι απαραίτητο να υποστηριχθούν ενεργά από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η υιοθέτηση και οριζόντια διάχυσή τους στις σχολές και τα ιδρύματα της χώρας αποτελεί προτεραιότητα για την πολιτεία. Οι υπάρχουσες αναλογίες διδασκόντων προς φοιτητές δυσχεραίνουν περαιτέρω την καλύτερη οργάνωση της μάθησης.

Συχνά, η δομή των προγραμμάτων σπουδών δεν παρέχει στους φοιτητές επαρκή περιθώρια επιλογών στη βάση ακαδημαϊκών κριτηρίων. Η οριζόντια κινητικότητα των φοιτητών στη διάρκεια των σπουδών τους, η συμμετοχή τους σε διεθνή προγράμματα εκπαιδευτικών ανταλλαγών και η αναγνώριση των περιόδων σπουδών σε άλλα ιδρύματα δεν διευκολύνεται. Η επιτυχής ένταξη στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας και οι προκλήσεις της σύγχρονης παγκόσμιας κοινωνίας απαιτούν νέα, σύγχρονα εκπαιδευτικά εφόδια, γνώσεις και ικανότητες για τους νέους και ισχυρούς πολίτες της Ευρώπης και του κόσμου. Η απόκτηση γνώσεων και εκπαιδευτικών εμπειριών με διεθνή ορίζοντα και η ανάπτυξη σύγχρονων διαπολιτισμικών δεξιοτήτων επιβάλλεται να ενισχυθούν αποφασιστικά και να υποστηριχθούν αποτελεσματικά.

Οι προτάσεις μας για τη βελτίωση της ποιότητας των σπουδών και της μάθησης επιδιώκουν ποιότητα διεθνούς εμβέλειας στις σπουδές και τη μάθηση, με αντίκρισμα στη σύγχρονη αγορά εργασίας. Η νέα οργάνωση των σπουδών και της μάθησης αποτελεί συστατικό στοιχείο της νέας ταυτότητας των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που οικοδομούμε.

Με τις προτάσεις που θέτουμε σε δημόσια διαβούλευση για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας των σπουδών και της μάθησης επιδιώκουμε να οικοδομήσουμε ιδρύματα:

- που αυτοδιοικούνται και αναλαμβάνουν, με τη στήριξη της πολιτείας, την ευθύνη για τη διαμόρφωση και τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών και των διαδικασιών μάθησης που οργανώνουν
- που αξιολογούνται και η ποιότητά τους πιστοποιείται από Ανεξάρτητη Αρχή και επιτροπές επιστημόνων με διεθνή σύνθεση
- που ενθαρρύνουν την επικοινωνία μεταξύ επιστημονικών πεδίων στη μάθηση, ενισχύουν τη διεπιστημονικότητα και προσφέρουν στους φοιτητές δυνατότητες οικοδόμησης της γνώσης, ανάπτυξης σύγχρονων δεξιοτήτων, με διευρυμένη ελευθερία εκπαιδευτικών επιλογών
- με ακαδημαϊκή οργάνωση, που διευκολύνει την κινητικότητα των φοιτητών μεταξύ διαφορετικών προγραμμάτων σπουδών, γνωστικών πεδίων και ιδρυμάτων με ακαδημαϊκά κριτήρια και παρέχει τη δυνατότητα παρακολούθησης αναγνωρισμένων περιόδων σπουδών σε ιδρύματα του εξωτερικού
- με σύγχρονα προγράμματα σπουδών, που βασίζονται στην αιχμή των σύγχρονων επιστημονικών εξελίξεων
- με ποιότητα διεθνούς εμβέλειας, που διασφαλίζεται και με την εισαγωγή διαδικασιών πιστοποίησης από διεθνείς επιτροπές επιστημόνων
- με διδακτικό προσωπικό με διεθνή αναγνώριση, αφοσιωμένο στα καθήκοντά του
- με ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες εμπλουτισμένες με ψηφιοποιημένα διδακτικά συγγράμματα, συνδεδεμένες μεταξύ τους αλλά και με την - ψηφιοποιημένη - Εθνική Βιβλιοθήκη και με διεθνείς βάσεις δεδομένων και περιοδικών, οι οποίες αποτελούν κέντρα μάθησης και μελέτης, παρέχοντας πρόσβαση στην επιστημονική γνώση για την ευρύτερη κοινωνία
- με σύγχρονα εργαστήρια πληροφορικής και διασφάλιση πρόσβασης στο γρήγορο διαδίκτυο.

ΝΕΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Σχετικά με την ακαδημαϊκή οργάνωση προτείνονται οι ακόλουθες αλλαγές:

- Βασική ακαδημαϊκή μονάδα είναι η Σχολή, που αποτελείται από Τμήματα με συγγενή επιστημονικά πεδία, έχει την ευθύνη για τα προσφερόμενα προγράμματα σπουδών και απονέμει πτυχία . Η Σχολή αναθέτει στα Τμήματα την οργάνωση και προσφορά διαφορετικών και ευέλικτα δομημένων προγραμμάτων σπουδών. Τα Τμήματα έχουν την ευθύνη για την οργάνωση της διδασκαλίας και τη συνεχή βελτίωση των διαδικασιών μάθησης.
- Κάθε Σχολή συγκροτείται με βασικά κριτήρια τη συνάφεια των επιστημονικών αντικειμένων των Τμημάτων και τη γεωγραφική τους εγγύτητα

- Η Σχολή έχει την ευθύνη για την ανάπτυξη του ενιαίου προγράμματος σπουδών του πρώτου ακαδημαϊκού έτους (απαιτήσεις, κατανομή της ύλης σε γενικής διδασκαλίας μαθήματα κλπ.)
- Οι νέοι φοιτητές εισάγονται σε Σχολή ή στο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (πανεπιστήμιο ή τεχνολογικό ίδρυμα)
- Οι φοιτητές εντάσσονται στα επιμέρους προγράμματα σπουδών της Σχολής, μετά από το τέλος του πρώτου έτους, ανάλογα με τις επιδόσεις και τις προτιμήσεις τους
- Το Ίδρυμα υποχρεούται να ορίσει στον Εσωτερικό του Κανονισμό και να δημοσιοποιήσει τις λεπτομερείς απαιτήσεις και διαδικασίες για την ένταξη των φοιτητών σε προγράμματα σπουδών, την αλλαγή προγράμματος σπουδών και την εγγραφή φοιτητών με μεταφορά πιστωτικών μονάδων μετά το πρώτο ακαδημαϊκό έτος. Οι διαδικασίες πρέπει να είναι απολύτως διαφανείς και αξιοκρατικές και να πιστοποιούνται από την αρμόδια ανεξάρτητη αρχή
- Οι διαδικασίες ένταξης φοιτητών στα προγράμματα σπουδών υπόκεινται σε τακτικούς ελέγχους από το Συμβούλιο του ιδρύματος, τις διαδικασίες εσωτερικής αξιολόγησης, και τις διαδικασίες εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης. Υπόκεινται επίσης σε δειγματοληπτικό έλεγχο από την πολιτεία ή την αρμόδια ανεξάρτητη αρχή
- Σε κάθε πανεπιστήμιο θεσμοθετούνται *Σχολές Μεταπτυχιακών Σπουδών*, που οργανώνουν μεταπτυχιακά προγράμματα ειδίκευσης και διδακτορικών σπουδών, και απονέμουν μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών. Στα ΤΕΙ, τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών οργανώνονται με ανάλογο τρόπο σε επίπεδο Σχολής. Ενθαρρύνεται και χρηματοδοτείται η δημιουργία μεταπτυχιακών προγραμμάτων σε σύμπραξη με Ερευνητικά Κέντρα, στα οποία συμμετέχουν με πλήρη δικαιώματα ερευνητές των Ερευνητικών Κέντρων
- Τα πλήρως αυτοδιοικούμενα ιδρύματα έχουν την ευθύνη για την οργάνωση των σπουδών και τη συνεχή βελτίωση της ποιότητάς τους με τη στήριξη της πολιτείας. Τα θέματα που αφορούν στην οργάνωση των σπουδών, τις διαδικασίες εξετάσεων και φοίτησης εξειδικεύονται στον Εσωτερικό Κανονισμό του ιδρύματος, μέσα σε ευρύ πλαίσιο που ορίζει η πολιτεία
- Θεσμοθετείται η δυνατότητα προσφοράς προγραμμάτων σπουδών από απόσταση, καθώς και προγραμμάτων σπουδών μονοετούς ή διετούς διάρκειας
- Θεσμοθετούνται κίνητρα για τη δημιουργία προγραμμάτων με αποτελεσματική σύνδεση με την αγορά εργασίας και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας
- Εφαρμόζεται πλήρως το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων, με τη σχετική κλίμακα βαθμολογίας, για να διευκολυνθεί η αναγνώριση των σπουδών και η κινητικότητα των φοιτητών μεταξύ προγραμμάτων σπουδών της Σχολής, του ιδρύματος και άλλων ιδρυμάτων της χώρας και του εξωτερικού
- Θεσμοθετείται το *Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων* Ανώτατης Εκπαίδευσης ως εργαλείο διαφάνειας των διαδικασιών μάθησης και των αποτελεσμάτων τους στα προγράμματα σπουδών της ανώτατης εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί

στόχοι και τα μαθησιακά αποτελέσματα κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας διατυπώνονται ρητά, δημοσιοποιούνται και αξιολογούνται. Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης με τρία επίπεδα, αντιστοιχείται με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων Δια Βίου Μάθησης και το Πλαίσιο Προσόντων του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης

- Οι διαδικασίες εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης γίνονται πιο ουσιαστικές. Οι υφιστάμενες διαδικασίες Διασφάλισης της Ποιότητας συμπληρώνονται με διαδικασίες πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών και ιδρυμάτων από ανεξάρτητη αρχή και επιτροπές επιστημόνων με διεθνή σύνθεση
- Θεσμοθετούνται και ενισχύονται *Κέντρα Αριστείας* στη διδασκαλία και την οργάνωση της μάθησης. Κάθε καλή πρακτική και νησίδα ποιότητας διεθνούς εμβέλειας αναδεικνύεται, στηρίζεται και διαχέεται στα ιδρύματα της χώρας. Η ανεξάρτητη αρχή ορίζει τα κριτήρια και τις διαδικασίες επιλογής και ανάδειξης των Κέντρων Αριστείας
- Ιδρύεται *Εθνικό Κέντρο* για την κατοχύρωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η συνεχής παραγωγή νέας γνώσης και τεχνολογίας και η ταχύτατη διάχυσή τους σε παγκόσμιο επίπεδο δημιουργούν νέες προκλήσεις για την ανώτατη εκπαίδευση. Γνώσεις και δεξιότητες απαιτείται να ανανεώνονται συχνά. Είναι απαραίτητο να δίνονται ευκαιρίες σε εργαζόμενους όλων των ηλικιών για εξέλιξη ή και για αλλαγή σταδιοδρομίας. Η ανάπτυξη προγραμμάτων δια βίου μάθησης αποτελεί μέρος της νέας, διευρυμένης αποστολής των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, της εξωστρεφούς ταυτότητάς των και μέσο σύνδεσής τους με τις τοπικές κοινωνίες και τις ανάγκες τους για γνώση. Το νέο πανεπιστήμιο και το νέο τεχνολογικό ίδρυμα που οικοδομούμε οργανώνεται εσωτερικά και συντονίζει αποτελεσματικά την ανταπόκρισή του στη ζήτηση για ανανέωση γνώσεων και ικανοτήτων, για παροχή εξειδικευμένων και ευέλικτων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ειδικές κατηγορίες πολιτών και εργαζομένων ανάλογα και με τις εκπαιδευτικές ανάγκες και επαγγελματικές τους επιδιώξεις.

Στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Δια Βίου Μάθησης τα ΑΕΙ προσφέρουν αυτοτελώς ή μέσω των Ινστιτούτων τους προγράμματα δια βίου μάθησης είτε στους χώρους του ιδρύματος, είτε εκτός του ιδρύματος είτε εξ αποστάσεως.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΝΕΑΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΑΙΧΜΗΣ

Η έρευνα και η παραγωγή νέας γνώσης σε επιστημονικά πεδία αιχμής αποτελεί βασική συνιστώσα της ανάπτυξης των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και της ποιότητας της εκπαίδευσης που προσφέρουν. Για το σκοπό αυτό έχουν ήδη τεθεί σε δημόσια διαβούλευση² προτάσεις για ενδυνάμωση της επιστημονικής και

² Βλέπε «Δημόσια Διαβούλευση για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας» στον ιστότοπο www.gsrt.gr.

τεχνολογικής έρευνας στην Ελλάδα, την αναδιάρθρωση του ερευνητικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία ενιαίου ερευνητικού χώρου, καθώς και τη στενότερη σύνδεση δημόσιας έρευνας, εκπαίδευσης και οικονομίας με σκοπό τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου που θα ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της εποχής μας.

3. Ενίσχυση του διεθνούς χαρακτήρα και της διεθνούς παρουσίας των ιδρυμάτων, σε άμεση σύνδεση με το νέο πρότυπο ανάπτυξης της χώρας: ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική για τη διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης.

Διαχρονικά, η Ελλάδα αποτέλεσε χώρα εξαγωγής μεγάλου αριθμού φοιτητών. Η Πολιτεία αδυνατούσε να ανταποκριθεί στη μεγάλη ζήτηση για ανώτατη εκπαίδευση. Σήμερα, η ελληνική ανώτατη εκπαίδευση είναι ένα από τα πλέον εκτεταμένα και ανοικτά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης στον κόσμο. Επιτρέπει την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση σε περισσότερους από 2 στους 3 νέους κάθε γενιάς. Τον τελευταίο χρόνο, προσφερόμενες και χρηματοδοτούμενες θέσεις εισαγωγής στην ανώτατη εκπαίδευση παρέμειναν κενές, καθώς δεν ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις και επιδιώξεις των αποφοίτων του λυκείου μας.

Η μεγάλη ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης τις τελευταίες δεκαετίες είχε, επίσης, ως αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση του αριθμού των Ελλήνων που σπουδάζουν στο εξωτερικό σε προπτυχιακό επίπεδο³. Η ζήτηση πλέον για σπουδές στο εξωτερικό αφορά πρωτίστως τις μεταπτυχιακές σπουδές και την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων με διεθνή χαρακτήρα⁴. Τέτοιες γνώσεις και δεξιότητες, αναζητά με αυξανόμενο ρυθμό και η σύγχρονη αγορά εργασίας, η οικονομία και η διοίκηση. Τέτοιες θέσεις εργασίας αναμένεται και στο μέλλον να δημιουργηθούν σε διεθνώς ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και τομείς της οικονομίας.

Την ίδια στιγμή, οι δυνατότητες για σπουδές με διεθνή χαρακτήρα και για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών γνώσεων και δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας, που προσφέρουν τα ευρωπαϊκά προγράμματα ανταλλαγών φοιτητών, δεν αξιοποιούνται επαρκώς και εξίσου από όλα τα ελληνικά ιδρύματα, τα τμήματα, και τους φοιτητές τους. Παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα τις τελευταίες δύο δεκαετίες (π.χ. ίδρυση και λειτουργία Γραφείων Διεθνών Σχέσεων, κ.ά.), ο βαθμός συμμετοχής των ελληνικών ιδρυμάτων και των φοιτητών τους σε αυτά τα προγράμματα συνεργασίας και ανταλλαγών εκπαιδευτικού προσωπικού και φοιτητών παραμένει συνολικά χαμηλός. Η μέχρι σήμερα αποσπασματική εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πιστωτικών Μονάδων, αλλά και τα αυστηρά δομημένα προγράμματα σπουδών των ιδρυμάτων περιορίζουν την κινητικότητα των φοιτητών και την αναγνώριση περιόδων σπουδών σε ιδρύματα του εξωτερικού.

Αντίθετα, τις τελευταίες δύο δεκαετίες η διεθνής κινητικότητα φοιτητών και επιστημόνων αυξάνεται με ραγδαίους ρυθμούς, όχι μόνο σε ευρωπαϊκό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα ελληνικά ιδρύματα όμως προσελκύουν πολύ μικρό αριθμό φοιτητών και επιστημόνων από άλλες χώρες, ενώ την ίδια στιγμή, σημαντικός αριθμός Ελλήνων επιστημόνων επιλέγει πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα άλλων χωρών. Τα ελληνικά ιδρύματα, η ελληνική οικονομία και η διοίκηση στερούνται τις πολύτιμες γνώσεις και ικανότητες επιστημονικού δυναμικού με διεθνείς γνώσεις και δεξιότητες. Η τάση αυτή φαίνεται μάλιστα να εντείνεται στην τρέχουσα δυσχερή οικονομική συγκυρία.

³ Βλέπε OECD Education at a glance, 2000, 2009.

⁴ Στοιχεία από το Higher Education Statistical Agency, Great Britain.

Τα ελληνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν πολλές δυνατότητες να συμβάλουν στη μεταβολή της Ελλάδας από χώρα εξαγωγής σε χώρα εισαγωγής φοιτητών και υψηλής ποιότητας επιστημόνων από άλλες χώρες. Έχουν σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα - πολλά από τα οποία δεν αξιοποιούνται πλήρως - ώστε να μεταβληθούν σταδιακά σε διεθνή κέντρα εκπαίδευσης και πολιτισμού, ικανά να προσελκύουν ανθρώπινο δυναμικό υψηλών ικανοτήτων από ολόκληρο τον πλανήτη.

Τα εκπαιδευτικά και αναπτυξιακά οφέλη από το άνοιγμα των ελληνικών ιδρυμάτων στον κόσμο είναι σημαντικά για τα ιδρύματα, το επιστημονικό τους προσωπικό, τους φοιτητές, την ελληνική οικονομία, αλλά και γενικότερα την ελληνική κοινωνία, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Το διεθνές κύρος και ο σεβασμός στο επιστημονικό προσωπικό της χώρας θα ενισχυθούν ακόμη περισσότερο. Οι δυνατότητές τους για διεθνή δικτύωση και ανάπτυξη εκπαιδευτικών και ερευνητικών συνεργασιών θα διευρυνθούν. Οι φοιτητές θα ευνοηθούν από την ανάπτυξη σύγχρονων γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων στη διεθνώς ανταγωνιστική οικονομία και από τη φοίτησή τους σε εκπαιδευτικά ιδρύματα με διεθνή παρουσία, ποιότητα και αναγνώριση. Οι διεθνείς εκπαιδευτικές και ερευνητικές συνεργασίες των ιδρυμάτων θα έχουν ευεργετικά αποτελέσματα όχι μόνο για την συνεχή βελτίωση της ποιότητας των ελληνικών ιδρυμάτων και την ενίσχυση του διεθνούς ακαδημαϊκού τους κύρους αλλά και για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της χώρας, ενώ παράλληλα θα αποτρέψει τάσεις διαρροής πολύτιμου ανθρώπινου δυναμικού με υψηλή εξειδίκευση, ικανότητες και δημιουργικότητα από τη χώρα.

Η διεθνής παρουσία των ελληνικών ιδρυμάτων δεν είναι σήμερα ικανοποιητική. Αντανακλάται στις θέσεις που καταλαμβάνουν στα διεθνή συστήματα κατάταξης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης. Η διάδοση και η επιρροή αυτών των συστημάτων κατάταξης σε παγκόσμιο επίπεδο είναι αναμφισβήτητη. Αναμφισβήτητες είναι και οι ουσιαστικές αδυναμίες τους, ως αξιόπιστων δεικτών ακαδημαϊκής ποιότητας, καθώς και οι κίνδυνοι από την άκριτη χρήση τους. Ορισμένες από τις πραγματικές αυτές αδυναμίες αναμένεται να περιοριστούν από το υπό διαμόρφωση σύστημα κατάταξης του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης.⁵ Η θέση των ελληνικών ιδρυμάτων στο νέο ευρωπαϊκό σύστημα κατάταξης απαιτείται να είναι περίοπτη.

Στον διάλογο για τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση προτείνουμε τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής στρατηγικής για διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης ως ένα από τους τρεις κεντρικούς άξονες της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση. Με τη στρατηγική αυτή επιδιώκουμε να οικοδομήσουμε ιδρύματα:

- εξωστρεφή, με διεθνή και πρωταγωνιστικό χαρακτήρα και παρουσία, στη βάση της ακαδημαϊκής αριστείας
- με διεθνώς αναγνωρισμένα και πιστοποιημένα προγράμματα σπουδών, ικανά να προσελκύουν φοιτητές και εκπαιδευτικό προσωπικό από άλλες χώρες

Στην υλοποίηση της στρατηγικής αυτής συνεργούν οι περισσότερες από τις αλλαγές που προτείνουμε. Χρειάζονται όμως και περισσότερα. Ανακεφαλαιώνοντας, για τη στρατηγική διεθνοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης προτείνουμε τα ακόλουθα:

⁵ Βλ. “U-Multirank Project ‘Design and Testing the Feasibility of a Multi-dimensional Global University Ranking’”, Interim Progress Report, CHERPA Network, November 2010, και “U-Map: The European Classification of Higher Education Institutions”, CHEPS, January 2010.

- Ενίσχυση της αυτοδιοίκησης των ιδρυμάτων και της δυνατότητάς τους να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες και εκπαιδευτικές και ερευνητικές συνεργασίες στον διεθνή χώρο
- Ενθάρρυνση συνενώσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, με στόχο την ενίσχυση της διεθνούς παρουσίας τους
- Υιοθέτηση και πλήρης εφαρμογή του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και αντιστοίχισή του με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων Δια Βίου Εκπαίδευσης και το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης, ως εργαλείου για τη διεθνή διαφάνεια, αναγνώριση και προβολή των σπουδών στα ελληνικά ιδρύματα
- Πλήρης εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πιστωτικών Μονάδων στα ιδρύματα για διευκόλυνση της αναγνώρισης των σπουδών σε διεθνές επίπεδο
- Πιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών των ελληνικών ιδρυμάτων από διεθνείς επιτροπές επιστημόνων, ώστε η ποιότητά τους να αναγνωρίζεται από την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα
- Εκλογή των μελών του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού από εκλεκτορικά σώματα με ισχυρή διεθνή παρουσία για ενίσχυση του κύρους, της φήμης και της αναγνωρισιμότητάς τους σε διεθνές επίπεδο
- Θεσμοθέτηση της δυνατότητας ταυτόχρονης κατοχής θέσης διδακτικού προσωπικού σε ελληνικό ίδρυμα και σε ίδρυμα του εξωτερικού
- Διεύρυνση και στήριξη του θεσμού του Επισκέπτη Καθηγητή/Ερευνητή
- Θεσμοθέτηση της δυνατότητας χορηγίας Εδρών, με βάση προδιαγραφές που θέτει το ίδρυμα
- Ενίσχυση της διεθνούς προβολής των ελληνικών ιδρυμάτων και των προγραμμάτων τους στο εξωτερικό, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εξωτερικών και το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού
- Χρηματοδότηση προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών με διεθνή χαρακτήρα και εμβέλεια και σε ξένη γλώσσα, ώστε να προσελκύουν φοιτητές και προσωπικό από άλλες χώρες
- Χρηματοδότηση κοινών μεταπτυχιακών προγραμμάτων με κορυφαία πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού σε τομείς στους οποίους η Ελλάδα διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα και την αναγκαία κρίσιμη μάζα
- Στήριξη της ίδρυσης παραρτημάτων των ελληνικών ιδρυμάτων σε άλλες χώρες
- Θεσμοθέτηση βραβείων με στόχο την ανάδειξη του προτύπου του Έλληνα επιστήμονα με διεθνή αναγνώριση και προβολή.